

Ik wens mijn huis as

DARIA SERENKO

IK WENS MIJN HUIS AS

vertaald uit het Russisch door Els de Roon Hertoge
en Annelies de hertogh

KOPPERNIK

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Els de Roon Hertoge ontving voor de vertaling van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Oorspronkelijke titel *Девочки и институции* en *Я желаю тепла своему дому*

Copyright *Meisjes en instituties* © Daria Serenko en No Kidding Press, 2021

De oorspronkelijke Russische editie van *Ik wens mijn huis as* is gepubliceerd onder de titel *Я желаю тепла своему дому* door No Kidding Press 2023

© No Kidding Press 2023

© Suhrkamp Verlag AG Berlin 2023

Copyright Nederlandse vertaling © 2024 Els de Roon Hertoge en Annelies de hertogh

Illustraties omslag en binnenwerk © Xenia Chariyeva

Vormgeving Koppernik

ISBN 978 90 834 3616 6 / NUR 320

www.koppernik.nl

Meisjes en instituties

* * *

Op mijn eerste werkdag bij een overheidsinstelling zag ik alleen maar meisjes. Zo noemden ze zichzelf ook – ‘meisjes’, met een intonatie die wisselde tussen uitroepend en vragend al naargelang de catastrofe die zich om hen heen voltrok. En catastrofes – zo begreep ik ook meteen – maakten onlosmakelijk deel uit van onze instabiele dagelijkse kosmogonie, die verwoed probeerde zich in de werkroutine te verankeren.

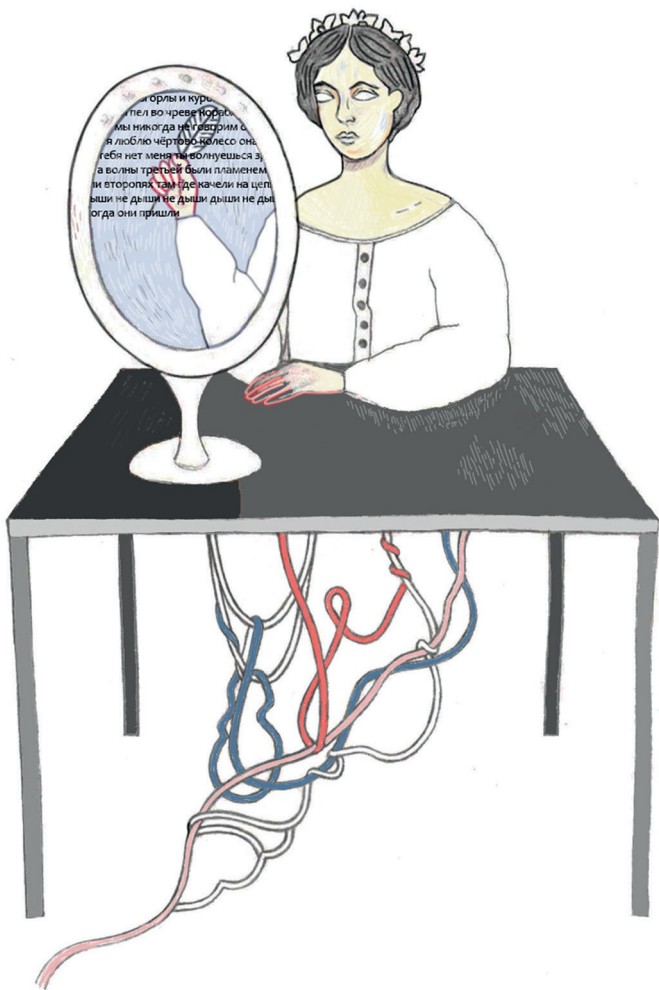
We werkten in een kleine regionale bibliotheek, in een kantoor zonder ramen. De computers van de meisjes leken groter dan de meisjes zelf. Door de brede monitoren en het gezoem van de systeemeenheden kon je de meisjes soms zien noch horen en dan moest je even opstaan uit je stoel om je ervan te vergewissen dat er nog ander menselijk leven aanwezig was. Het gebrek aan ramen in het vertrek moest duidelijk worden gecompenseerd door het fotobehang, dat de hele muur in beslag nam: tropisch groen en een woest schuimende waterval die zich loodrecht naar beneden stortte – een beeld dat ons dag in, dag uit niet aan frisse lucht deed denken maar aan verticale hiërarchieën.

Voor de meisjes hoorde ik er meteen bij. Uit gewoonte probeerde ik nog een tijdje mijn fysieke autonomie te bewaren – ik lunchte in mijn eentje, nam in mijn eentje de bus naar de metro –, maar al snel zag ik geen heil meer in deze afzondering. De rest van mijn leven was op dat moment ook een catastrofe, en daarom voelde ik me thuis op mijn werk, waar het er vrolijk en vreselijk aan toeging en de grenzen tussen

het private en het publieke vervaagden door alcohol en deadlines. De meisjes en ik veranderden vaak in één functioneel, veelarmig en veelbenig wezen, triomferend, almachtig en allesverwoestend – en op die momenten vergat ik mijn eigen krachteloosheid en knikkende knieën.

Maar wanneer ik de meisjes bestudeerde, ze vanuit mijn spinnenhoekje gadesloeg, betrapte ik mezelf meermaals op een reflexmatige manier van oordelen – lichtelijk uit de hoogte, met ironie en milde geringschatting en de neiging het vrouwelijke collectief als zodanig te mythologiseren. Ik schreef het toe aan mijn speciale status – ik was hier immers maar tijdelijk. Soms, als ik ze bekeek terwijl ik in een sombere, wantrouwige bui was, had ik de indruk dat de meisjes ophielden bij hun middel. Onder de schrijftafels bestonden ze niet, was er alleen de wirwar van kleurige kabels die data naar elders transporteerden. Het is natuurlijk mogelijk dat ik nog steeds gewoon een hekel had aan vrouwen en me niet alleen maar tot ze aangetrokken voelde. Of misschien was ik wel de enige die in die dagen onder tafel niet bestond.

* * *

Op een keer in de herfst liep ik samen met de meisjes door het gemeentepark. ‘Ik vind het steeds moeilijker om mijn land te haten,’ zei ik terloops, zonder nadenken. ‘Je wordt er al een van ons,’ antwoordde een van de meisjes.

We werkten niet altijd op kantoor. Soms verspreidden we oude boeken over de straten van de stad, hingen we nieuw gekochte federale vlaggen* in de bomen en dansten er hand in hand met beschroomde burgers omheen. In onze realiteit stuitten we voortdurend op nieuwe portalen – en belandden we op een eindeloze reeks festivals waarvan we het kostenplaatje nooit onder ogen kregen. Op deze festivals voerden we onze overheidsopdracht uit: we bouwden met blote handen paviljoenen van palen, stront en andere rotzooi, vervalsten de statistieken van het aantal menselijke en dierlijke bezoekers en wierpen nu en dan een blik in institutionele afgronden die gewoonlijk met vodden en papieren waren toegedekt.

Afgronden waren er veel. Als je het je allemaal niet te veel aantrok, kon je best een leuke tijd hebben. De meisjes en ik gingen om de twintig minuten buiten roken. In de bibliotheekkoelkast lagen twee flessen wodka – een voor noodgevallen en een voor crisissituaties. En toevallig was zowel het een als het ander aan de orde.

Het was mijn eerste Dag van de Cultuurwerker. Ze brachten ons naar het plaatselijke Huis van Cultuur en verboden ons uitdrukkelijk het gebouw te verlaten. We dachten dat het een grap was, zodoende verlieten we het gebouw niet en bleven in feeststemming. Uiteindelijk duwden mannen in strakke pak-

* Zie blz. 213 voor de noten.

ken ons een kleine concertzaal in en sloten de deur. De lichten gingen uit.

Een presentatrice met een weelderig kapsel verscheen onder dreigende fanfareklanken op het podium en declameerde met veel gevoel lovende verzen. Daarna was het de beurt aan een band uit onze jeugd, althans, zo werd hij aangekondigd. We verstijfden van spanning, want we verwachtten op z'n minst t.A.T.u.

Ik voelde me al de hele dag miserabel en bij het derde liedje van de jarenzeventigband De Zingende Harten werd ik ongesteld. Ik begon me tussen de stoelen door te wurmen. Bij de uitgang van de concertzaal hielden twee bewakers me tegen: ze mochten niemand naar buiten laten, onder geen enkel beding, aangezien de artiesten met overheidsgeld werden betaald. De cultuurwerkers moesten blijven en genieten.

Nadat ik noodgedwongen een bloedvlek had achtergelaten op het overheidsfluweel van mijn stoel, gingen de meisjes en ik terug naar kantoor en haalden we de beide flessen wodka tevoorschijn. Ik moet toegeven dat ik me de liedjes van die mid-dag inmiddels ook echt herinner als muziek uit onze jeugd. En dat ik ervan geniet.

Eerlijk gezegd hielden de meisjes en ik niet van liegen. Bovendien hadden we het nooit echt goed geleerd.

Op een keer moesten we doen alsof we een groot evenement organiseerden dat helemaal niet plaatsvond. Omdat het departement diezelfde dag nog foto's van geïnteresseerde bezoekers wilde, lokten we voorbijgangers op straat mee met het vooruitzicht van thee met suiker en een koekje. De voorbijgangers dachten dat we een herdenkingsmaal hielden; ze zaten heel stil aan tafel en kruimelden keurig boven hun servetje.

Een andere keer lieten de meisjes een bewaker een wollen omslagdoek omdoen en op een stoel gaan zitten. Het resultaat was een dramatische foto van een eenzame vrouw met omslagdoek in een lege zaal. Op de een of andere manier wist de bewaker met zijn hele lichaam het juiste gender uit te stralen. Als bewijsstuk was de foto onbruikbaar, maar zeggingskracht had hij wel: wie was deze vrouw? wat ging er door haar heen toen ze besloot het zoveelste van hogerhand opgedragen doch fictieve evenement te bezoeken? hoelang zat ze daar al?

Een paar dagen later vierden we het pensioen van een van de meisjes. Aan de gedekte tafel kibbelden we over de vraag wie van ons haar het meest benijdde. We goten wodka in onze thee en ratelden de ene toast na de andere af. Het meisje keek naar ons met spottende dronken ogen. 'Dit is mijn herdenkingsmaal,' zei ze. 'Roep gauw wat voorbijgangers binnen nu ik er nog ben.'

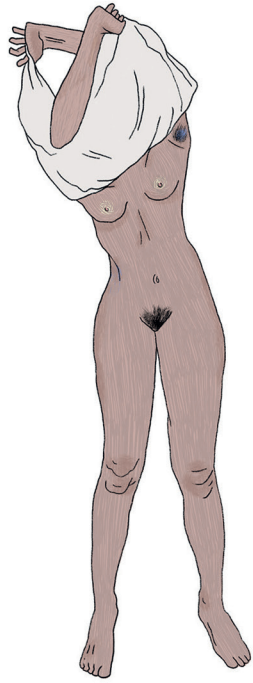
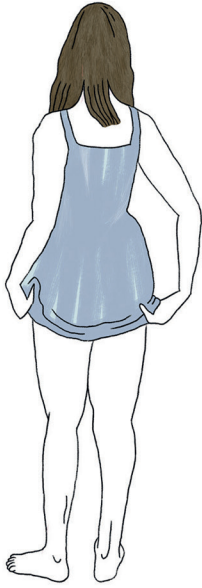
Op een keer sneed ik me aan mijn loonbriefje. Een rode vlek verspreidde zich over de bescheiden cijfers van mijn salaris. De meisjes zeiden dat het nu echt bloedgeld was.

Ik schatte snel hoeveel onvergoten bloed er nog in mij zat en bedacht dat mijn salaris misschien op magische wijze zou stijgen als ik me de volgende keer wat dieper sneed. Maar hoewel de dag waarop ik mijn voorschot kreeg een maand later samenviel met mijn menstruatie, was het bedrag even laag als anders.

De meisjes wisten hoe ze moesten omgaan met kleine bedragen. Al in de zomer legden ze geld opzij voor winterschoenen. Ze brachten eten mee in kleine bakjes en aten twee keer per dag. Soms kwamen er handelsreizigers naar ons kantoor – zo kwam ik erachter dat dat woord nog steeds wordt gebruikt, voor levende mensen. De handelsreizigers spreidden panty's, sokken, kralen, parfum en onderbroeken uit op onze tafels. Als niets daarvan ons beviel, deden ze een andere koffer open en haalden er lange lappen gedroogde vis en gedroogd vlees uit.

Elke dag kwam onvermijdelijk het moment waarop de meisjes zich uitkleedden. Dan tilden ze hun rok op en hesen hun afzakkende panty's omhoog. Ze deden hun jasje uit, schopten onder tafel hun pumps uit en maakten hun haar los. Die relaxedheid was aanstekelijk: lichaamshoudingen werden steeds minder geforceerd, gezichten steeds minder geconcentreerd. Je kon eraan zien dat de meisjes straks thuis zouden zijn. En dan hadden ze voor het slapengaan nog precies drie uur om hun eten voor de volgende dag klaar te maken, hun uitgaven voor de tweede helft van de maand te berekenen,

naar een afspraakje te gaan, huiswerk te controleren, een glas wijn te drinken, met de huisbazin te ruziën, de hond uit te laten, te masturberen en met de meisjes te bellen.

* * *

Waarin verschillen meisjes van instituties?

Meisjes verouderen niet.

Meisjes gaan naar de wc om te huilen.

Meisjes komen te laat met hun jurkje binnenstebuiten.

Meisjes moeten zich bij de politie melden.

Meisjes kunnen fuck you zeggen.

Op een keer werd de meisjes en mij verzocht een gepland evenement af te gelasten en te doen alsof het er nooit was geweest. De tekst van de aankondiging te deleten en er niet meer over te praten. Meisjes, jullie hoeven elkaar niet zo aan te kijken, jullie zijn gehackt. Meisjes, meld je ziek, jullie zijn de lul.

We zijn gehackt – vandaar dat we ons zo slecht voelen. Onze vingers gehoorzamen niet, onze oren tuiten, akten en contracten zweven in de lucht. Ieder van ons zat als verlamd op haar werkplek en staarde naar één punt. Als je dat lang genoeg doet, word je duizelig en begint het verontrustend te prikken tussen je ogen.

Na een paar uur manoeuvreerden de meisjes en ik ons langzaam achter de tafels vandaan. Onder elke bureaustoel was op de grijze vloerbedekking een uitdijende vlek van een technische vloeistof verschenen.

De mijne was frambozenrood.

* * *

Op een keer viel tijdens een onweersbui de stroom uit in de bibliotheek. Het elektronische documentenverkeer kwam tot

stilstand, het plafondlicht ging uit, de computerschermen werden zwart. Onze oren raakten verstopt door de plotselinge stroomloze stilte. Als de meisjes onder de tafels echt uit een wirwar van kabels hadden bestaan, zouden ze nu ook uitgevallen zijn.

We wisten nooit helemaal zeker of we tijdens het werk werden afgeluisterd of niet. Een halfjaar geleden werd er in het kantoor een kleine camera geïnstalleerd. Elke maand kwam er een onopvallende, stille man, die deed iets met de camera en ging weer weg zonder ook maar één vraag te beantwoorden. De camera werd er een van ons – we behandelden haar als een levende, niet bijzonder sympathieke collega in wier bijzijn je sommige dingen beter niet kon zeggen.

Het elektronische documentenverkeer lag dus plat, het plafondlicht was uit en de computerschermen waren zwart. Het rode oogje van ons camerameisje was ook weg. We begonnen allemaal snel en diep te ademen, alsof onze kamer ineens een raam had gekregen en iemand dat prompt had ingeslagen.

‘Ik moet me bij de politie melden.’

‘Ik ben weg bij mijn man.’

‘Ik heb dat ene contract buiten verbrand.’

‘Mijn kostenraming klopt niet.’

‘Ik heb zelfmoordgedachten.’

‘Ik verzin een smoes, nok eerder af en ga met haar op een date.’

We liepen naar buiten in de gietende regen. Onze hemden en bloesjes raakten doorweekt, onze lichamen werden transparanter, onze contouren scherper. Midden op de werkdag namen we elkaar bewonderend op, hopen dat er iets onherroepelijks zou gebeuren: een kortsluiting en dan een brand; dat de bibliotheek in de fik zou vliegen en tijdens het onweer

in vlammen op zou gaan; of dat we hier in elk geval nooit meer terug hoefden te komen en elkaar nooit meer hoefden te zien.

Op een keer hebben de meisjes me verraden. Ik neem ze niets kwalijk: in een overheidsinstelling lopen de dingen soms zo dat je niet anders kunt. En als er dan toch verraden moet worden, dan beter maar één iemand.

Ik kwam aan op het werk en stelde vast dat mijn tafel verplaatst was. Alle meisjes zaten nu achter mij. Ik durfde niet om te kijken, ook al voelde ik mijn rug verstijven onder hun blikken.

De hele dag zei niemand een woord tegen me. Ik wist niet wat er aan de hand was, maar ik begreep dat ik er voorlopig niet naar mocht vragen. Ze hadden me gewaarschuwd dat zoiets kon gebeuren. Ze hadden me geïnstrueerd hoe ik me in zo'n geval diende te gedragen.

Aan het eind van de werkdag ging de telefoon. Hij rinkelde en rinkelde, maar de meisjes verroerden geen vin. Ik moest wel opnemen.

‘Hallo, met u?’

‘Hallo, ja, met mij.’

‘We hebben doorgekregen dat u vorige week niet op het werk was.’

‘Dat moet een vergissing zijn, ik ben hier elke dag, vraagt u de meisjes maar.’

‘Wie denkt u wel dat we zijn, natuurlijk hebben we dat gedaan.’

Zo kwam ik erachter dat er bij de ingang van het gebouw een bewakingscamera hing die elke dag het aantal lichamen op de werkplek registreerde. Elk van de meisjes had die week een dag vrij genomen.

Na het telefoontje kwamen de meisjes in een dichte kring om me heen staan. Ze aaiden me over mijn hoofd en koude wangen, huilden, vroegen vergiffenis en sloegen zichzelf op de borst. Ik keek naar hun medelijdende gezichten en kon ze niet meer van elkaar onderscheiden.

* * *

Op 8 maart doken er overal jongens op. Het is niet dat er tot dan toe helemaal geen jongens waren geweest, maar hun situationele collectiviteit werd pas duidelijk op Internationale Vrouwendag. Visueel hadden de jongens gemeen dat ze er niet uitzagen, zoals dat heet. Ze stonden er verloren bij en hielden mooi ingepakte cadeautjes tegen hun borst geklemd.

De meisjes en ik wisselden blikken van verstandhouding en schoven zwiingend wat vrije tafels in een T-vorm. De gasten kregen een plaats toegewezen, de cadeautjes werden opzijgelegd, de taarten aangesneden. Na een halfuur waren de jongens ontdooid en begonnen ze luid tegen elkaar te praten over dingen waar alleen zij van afwisten. Af en toe onderbraken ze hun gesprek om een toast uit te brengen:

‘Op de vrouwen, zonder wie deze wereld homogeen en homo-seksueel zou zijn!’

‘Op alle lieve dames, de levende en dode heldinnen van de postsocialistische arbeid!’

Toen het eenmaal oersaai was geworden aan tafel, zette een van de meisjes haar lange pruik af. De jongens merkten er niets van, maar wij waren helemaal lyrisch – het was alsof er een onzichtbare kale maan boven ons was opgekomen. In het bijzijn van alle mannen je haar afzetten en het open en bloot op tafel leggen – had een vrouw zich zoiets honderd jaar geleden kunnen veroorloven?

We waren lyrisch en wilden niet aan onszelf toegeven dat er met de komst van de jongens een verschuiving had plaatsgevonden in de ruimte. Hetzelfde gebeurt wanneer je ziel zonder dat je het merkt even je lichaam verlaat en je naar één punt zit te staren terwijl er een keurig druppeltje bloed uit je neus loopt.

* * *

Bijna niemand hield de meisjes uit elkaar. Wie van ons Natalja was en wie Darja konden ze natuurlijk wel onthouden, maar ze hadden geen flauw idee wat ons van elkaar onderscheidde. Op piekmomenten wisten we zelf niet eens altijd goed welke armen of benen van wie waren. Soms leek het alsof we ook een gemeenschappelijke maag hadden, zodoende begon elk van ons eten mee te nemen dat paste bij dat van de andere meisjes.

Het was handig. We vervingen elkaar bij afspraken en vergaderingen, spraken de bazen toe met dezelfde neutrale stem die niet tot hen doordrong, luisterden beleefd naar geïrriteerde bezoekers die ons verzekerden dat ze de regering omver zouden werpen dan wel ter plekke een automatisch pistool uit hun met appels gevulde boodschappennetje zouden halen om ons allemaal overhoop te schieten.

Op een keer, na de zoveelste vergadering waarop het mijn beurt was om Natalja of Darja te spelen, nodigde de baas me uit in zijn werkkamer. Het was er schemerig en er hing een lucht van vochtige kranten en cognac. De baas streelde mijn rug en mijn haar. Ik greep de leuning van een versleten leren stoel vast. Mijn handen waren meteen klam van het zweet.

De baas pakte zijn jas, zei dat hij over een paar minuten terug zou zijn en liep naar buiten. Mijn ogen raakten geleidelijk gewend aan het zwakke licht: de gouden letters op diploma's en oorkondes werden duidelijker, ik ontwaarde zelfs een scheurkalender waarvan in geen maanden iemand een blaadje had gescheurd.

Zo bleef ik vijftig minuten zitten, terwijl ik in gedachten al onze verslagen, contracten, akten en aanvullende overeenkomsten doornam. De schoonmaakster kwam binnen en vroeg me mijn voeten op te tillen. Ik tilde ze te hoog op – zo hoog als bij de gynaecoloog. Alle andere meisjes waren waarschijnlijk al thuis.

De schoonmaakster bekeek me alsof ik een idioot was:

‘Wat zit je hier te zitten, ga naar huis, dit doet hij altijd. Hij had je zeker voor iemand anders aangezien en kreeg het pas door toen je al binnen was.’

Ik pakte mijn spullen bij elkaar, verwisselde alle diploma's aan de muur van plaats, scheurde zo veel blaadjes van de kalender af dat hij een heleboel dagen voorliep

en ging naar huis, de toekomst tegemoet.

* * *

Enkele maanden later was de maat vol en rolden de meisjes en ik, samengebald tot één menselijke klomp, naar een nieuwe instelling.

Het kriebelde achter onze oren van vreugde. We verheugden ons op iets nieuws en grandioos, geventileerd en met grote ra-

men. We waren uitzinnig van zelfvertrouwen en keken elkaar met bemoedigende tederheid aan.

De galerie had haar eigen meisjes al. We vermengden ons snel en gingen aan de slag. Ons enthousiasme wekte waardering en spot tegelijk. Dat deed geen alarmbellen bij ons rinkelen.

In onze werkkamer hadden we nu daadwerkelijk een groot raam. We zaten op de benedenverdieping en telkens als het raam openging, vulde de ruimte zich prompt met de geur uit het keldergat van het oude gebouw.

Maar we waren wel de hele dag omringd door kunstenaars.

We hadden heel wat te stellen met de kunstenaars. De een stelden we tentoon, de ander teleur. We voelden ons voor het eerst meesteressen van de situatie en sabreerden flessen champagne in de lunchpauzes. We hadden plezier.

De leidinggevende meisjes hielden ons in het oog en hun strakke, gespannen blik interpreteerden we als bezorgdheid. De volgende maand moesten we een spectaculaire tentoonstelling openen. Veel mensen keken ernaar uit. Onze meisjesmagie hielp ons om alles in minder dan geen tijd te organiseren.

Kort voor de opening ging de telefoon en de vrouw van de kunstenaar deelde ons met trillende stem mee

dat hij was overleden,
dat de begrafenis over een paar dagen was,
dat we uitgenodigd waren
en dat de tentoonstelling niet doorging.